

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

_____
(підпис)

Т.Ф.Бірюкова
(ініціали та прізвище)

«_____» _____ 2020 р.

**КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ МЕТОДИ У ДОСЛІДЖЕНІ АСОЦІАЛЬНОЇ
ПОВЕДІНКИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалаврів
(назва освітнього ступеня)

спеціальності 054 Соціологія
(шифр, назва спеціальності)

освітня програма Соціологія медіації і кримінології
(назва)

Укладач кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології
Ратушна Таїсія Олександрівна

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціології

Протокол № 1 від “   ” _____ 2020 р.
Завідувач кафедри соціології

_____
(підпис)

В.О. Скворець
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № _____ від “   ” _____ 2020 р.
Голова науково-методичної ради
факультету соціології та управління

_____
(підпис)

О.С. Маліновська
(ініціали, прізвище)

2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність <u>054 Соціологія</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
	Освітня програма <u>Соціологія медіації і кримінології</u> (назва)	2-й	
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: – 2 год	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	14 год.	
		Практичні, семінарські	
		14 год.	
		Самостійна робота	
		62 год.	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Кількісні та якісні методи у дослідженні асоціальної поведінки» є надання студентам теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для практичного застосування кількісних та якісних методів при дослідженні асоціальної поведінки.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Кількісні та якісні методи у дослідженні асоціальної поведінки» є

- ознайомлення студентів зі специфікою проведення прикладних соціологічних досліджень асоціальної поведінки;
- формування вміння правильно обирати метод збору соціологічної інформації відповідно до мети та завдань соціологічного дослідження;
- формування знань з застосування кількісних методів збору соціологічної інформації для вивчення асоціальної поведінки;
- формування знань з застосування якісних методів збору соціологічної інформації для вивчення асоціальної поведінки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні методи проведення емпіричних досліджень асоціальної поведінки та їх різновиди;
- логіку підбору методів збору соціологічної інформації відповідно до мети соціологічного дослідження при вивченні асоціальної поведінки;
- специфіку застосування кількісних методів збору соціологічної інформації для вивчення асоціальної поведінки;
- специфіку застосування якісних методів збору соціологічної інформації для вивчення асоціальної поведінки;

вміти:

- обирати та обґрунтовувати відповідний метод збору соціологічної інформації для вивчення асоціальної поведінки;
- складати програму соціологічного дослідження враховуючи застосування різних методів збору соціологічної інформації для вивчення асоціальної поведінки;
- розробляти інструментарій до різних методів збору соціологічної інформації, враховуючи специфіку вивчення асоціальної поведінки.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення дисципліни базується на сформованих знаннях ключових положень філософських, психологічних, юридичних та власне соціологічних дисциплін. Навчальна дисципліна потребує попереднього засвоєння основних законів розвитку суспільства та мислення, загального устрою держави та суспільного життя, відповідних знань законів функціонування соціальних систем, за якими формуються та розвиваються суспільні відносини; розуміти причини та наслідки розгортання соціальних ситуацій. Саме тому для успішного засвоєння знань з даного курсу студенти мають володіти знаннями у галузі «Загальна соціологічна теорія», «Методи збору соціологічної інформації», «Історія соціології».

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Кількісні методи дослідження асоціальної поведінки

Тема 1. Загальне поняття про асоціальну поведінку та її вивчення в соціології

Поняття асоціальної поведінки, її сутність та основні ознаки. Поняття соціальних норм та їх види: правові, моральні, релігійні, етичні, естетичні та інші. Поняття соціального контролю та його види. Поняття соціальних санкцій. Історія наукових досліджень асоціальної поведінки. Основні концепції асоціальної поведінки в соціології. Соціологічний аналіз основних видів асоціальної поведінки.

Тема 2. Опитування як метод збору соціологічної інформації при вивченні асоціальної поведінки

Загальна характеристика методу опитування. Особливість методу опитування при вивченні асоціальної поведінки. Опитування як найбільш складний різновид соціально-психологічного спілкування. Критерії якості опитування. Основні фази опитування. Питання як інструмент збору інформації в соціологічному дослідженні. Види питань: змістовні і результативні, функціональні, питання-фільтри, контрольні питання, відкриті і закриті, альтернативні, питання-діалог, напівзакриті питання, дихотомічні, альтернативні, питання про факти, питання про знання, питання про думки, установки, мотиви поведінки їх застосування при вивченні асоціальної поведінки. Психологічні особливості сприйняття питань різних видів. Конструкція питань та інтерпретація відповідей при дослідженні асоціальної поведінки. Структура опитувального інструментарію. Емпірична перевірка опитувальників. Методи підвищення надійності соціологічної інформації в процесі вивчення асоціальної поведінки.

Тема 3. Аналіз документів в дослідженні асоціальної поведінки

Методи і принципи аналізу документів та їх застосування в дослідженні асоціальної поведінки. Межі інтерпретації результатів, отриманих різними способами вивчення документів в дослідженні асоціальної поведінки. Якісний аналіз документів в дослідженні асоціальної поведінки. Процедура якісного аналізу. Зовнішній і внутрішній аналіз: поняття тексту і контексту документа. Різні види якісного аналізу (літературний, історичний, психологічний, юридичний) у соціологічній практиці. Суб'єктивність якісного аналізу. «М'які» технології в сучасному дослідженні текстів: розширення області застосування. Контент-аналіз в дослідженні асоціальної поведінки. Процедура контент-аналізу. Переведення текстової інформації в кількісні показники. Одиниці рахування як кількісна характеристика смислової одиниці аналізу. Принципи й умови використання контент-аналізу в дослідженні асоціальної поведінки.

Тема 4. Застосування експертних методів в дослідженні асоціальної поведінки

Поняття та призначення методів отримання експертних оцінок в дослідженні асоціальної поведінки. Критерії та способи відбору членів експертного опитування. Поняття компетентності експертів. Логіка розгортання експертного опитування. Основні форми проведення експертних опитувань. «Мозковий штурм» (колективна генерація ідей), отримання експертних оцінок за «методом Дельфі». Алгоритми узгодження експертних оцінок: шкалування, ранжування, бальні оцінки, розрахунок центральної тенденції та показників розбіжностей думок. Переваги та недоліки методу експертного опитування в дослідженні асоціальної поведінки. Використання методу сценаріїв в дослідженні асоціальної поведінки.

Розділ 2. Якісні методи дослідження асоціальної поведінки

Тема 1. Якісні методи в дослідженні асоціальної поведінки

Етап підготовки якісного дослідження асоціальної поведінки. Конкретизація проблемної ситуації та об'єкту дослідження. Оцінка специфіки цільового середовища та відбір інформантів. Вибір майданчика дослідження. Польовий етап дослідження. Встановлення контакту з інформантами. Джерела та способи фіксації якісної інформації. Позиція дослідника під час збору даних. Етичні аспекти використання особистих документів у наукових цілях. Аналіз випадку. Метод Case study в дослідженні асоціальної поведінки. Переваги та недоліки методу. Сутність та характерні особливості метода фокус-груп в дослідженні асоціальної поведінки. Узагальнення результатів якісних досліджень та можливості їх застосування у дослідницькій діяльності при вивченні асоціальної поведінки

Тема 2. Спостереження як метод збору соціологічної інформації при дослідженні асоціальної поведінки

Спостереження як особливий метод збору первинної соціальної інформації про досліджуваний об'єкт. Спостереження як візуальне сприйняття і реєстрація значимих щодо цілей дослідження соціальних явищ. Основні етапи проведення спостереження в дослідженні асоціальної поведінки. Розробка програми спостереження. Спостереження включене та невключене, відкрите та інкогніто, лабораторне та польове. Стандартизоване та не стандартизоване спостереження. Проблеми взаємовпливу суб'єкта та об'єкта спостереження. Техніка спостереження та реєстраційні документи. Прийоми фіксації результатів спостереження в дослідженні асоціальної поведінки. Використання технічних засобів в процесі дослідження. Етичні норми при проведенні дослідження. Типові помилки. Підготовка та вимоги до спостерігачів. Переваги і недоліки методу спостереження в дослідженні асоціальної поведінки.

Тема 3. Соціальний експеримент в дослідженні асоціальної поведінки

Методологічне обґрунтування експерименту в дослідженні асоціальної поведінки. Доцільність і недоцільність у проведенні експерименту. Логіка експериментального аналізу. Натурний експеримент, що передбачає втручання експериментатора в природний хід подій. Уявний експеримент як маніпулювання з інформацією про реальні об'єкти без втручання в дійсний хід подій, що впливають на якість соціального об'єкта в ході експерименту. Контрольований та не контрольований експеримент. Вимоги до проведення експерименту. Експериментальна ситуація. Залежні змінні. Незалежні змінні. Експериментальні та контрольні групи. Етичні норми при проведенні соціального експерименту в дослідженні асоціальної поведінки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с/п	лаб	сам.роб.	інд.завд.		л	с/п	лаб	сам.роб.	інд.завд.
1	2	3	4	5	6		7	8	9	10	11	
Розділ 1. Методологія аналізу категоріальних даних												
Тема 1. Загальне поняття про асоціальну поведінку та її вивчення в соціології	13	2	2		9							
Тема 2. Опитування як метод збору соціологічної інформації при вивченні асоціальної поведінки	13	2	2		9							
Тема 3. Аналіз документів в дослідженні асоціальної поведінки	13	2	2		9							
Тема 4. Застосування експертних методів в дослідженні асоціальної поведінки	13	2	2		9							
Разом за розділом 1	52	8	8		36							
Розділ 2. Інструменти, алгоритми та методики аналізу категоріальних даних												
Тема 5. Якісні методи в дослідженні асоціальної поведінки	13	2	2		9							
Тема 6. Спостереження як метод збору соціологічної інформації при дослідженні асоціальної поведінки	13	2	2		9							
Тема 7. Соціальний експеримент в дослідженні асоціальної поведінки	12	2	2		8							
Разом за розділом 2	38	6	6		26							
Усього годин	90	14	14		62							

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Загальне поняття про асоціальну поведінку та її вивчення в соціології	2
2	Тема 2. Опитування як метод збору соціологічної інформації при вивченні асоціальної поведінки	2
3	Тема 3. Аналіз документів в дослідженні асоціальної поведінки	2
4	Тема 4. Застосування експертних методів в дослідженні асоціальної поведінки	2
5	Тема 5. Якісні методи в дослідженні асоціальної поведінки	2
6	Тема 6. Спостереження як метод збору соціологічної інформації при дослідженні асоціальної поведінки	2
7	Тема 7. Соціальний експеримент в дослідженні асоціальної поведінки	2
Разом		14

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Загальне поняття про асоціальну поведінку та її вивчення в соціології	2
2	Тема 2. Опитування як метод збору соціологічної інформації при вивченні асоціальної поведінки	2
3	Тема 3. Аналіз документів в дослідженні асоціальної поведінки	2
4	Тема 4. Застосування експертних методів в дослідженні асоціальної поведінки	2
5	Тема 5. Якісні методи в дослідженні асоціальної поведінки	2
6	Тема 6. Спостереження як метод збору соціологічної інформації при дослідженні асоціальної поведінки	2
7	Тема 7. Соціальний експеримент в дослідженні асоціальної поведінки	2
Разом		14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Загальне поняття про асоціальну поведінку та її вивчення в соціології	9
2	Тема 2. Опитування як метод збору соціологічної інформації при вивченні асоціальної поведінки	9
3	Тема 3. Аналіз документів в дослідженні асоціальної поведінки	9
4	Тема 4. Застосування експертних методів в дослідженні асоціальної поведінки	9
5	Тема 5. Якісні методи в дослідженні асоціальної поведінки	9
6	Тема 6. Спостереження як метод збору соціологічної інформації при дослідженні асоціальної поведінки	9
7	Тема 7. Соціальний експеримент в дослідженні асоціальної поведінки	8
Разом		62

8. Види контролю і система накопичення балів

Контроль рівня знань студентів щодо засвоєння ними тем з дисципліни включає:

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретних завдань.

Оцінювання відповідей на семінарському занятті:

3 бали – чітка повна змістовна відповідь на питання, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції;

2 бали – змістовна відповідь на запитання, оперування джерелами, аргументованість відповіді.

1 бал – змістовне доповнення;

1 бал – поверховий виклад матеріалу;

0 балів – відсутність відповіді.

Рубіжний підсумковий контроль проводиться по завершенні вивчення змістовного модуля у вигляді контрольної роботи або тестування.

Оцінювання:

8 балів – повна змістовна відповідь на всі завдання, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції;

7-6 балів – авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції;

4-5 бали – поверховий виклад матеріалу, слабке знання теоретичних джерел;

1-3 бали – короткий поверховий виклад матеріалу, нечіткі та помилкові визначення понять;

0 балів – відсутність відповідей.

Підсумковий контроль проводиться по закінченні вивчення курсу з метою оцінювання результатів вивчення навчального курсу на завершальному етапі.

Розподіл балів, які отримують студенти.

Поточний контроль знань				Залік	Сума
Атестація 1		Атестація 2		Залік складається з двох частин. Перша частина – захист індивідуальної роботи (20 балів) Друга частина – підсумковий тест (20 балів)	
Форми роботи	Кількість балів	Форми роботи	Кількість балів в		
Робота на семінарському занятті	12	Робота на семінарському занятті	12		
Колоквіум	5	Колоквіум	5		
Практична робота	5	Практична робота	5		
Виконання поточних контрольних тестових завдань	8	Виконання поточних контрольних тестових завдань	8		
Всього	30		30	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		кзамен	алік
A	90 – 100 (відмінно)	(відмінно)	араховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Гилинский Я. Девиантология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений». СПб. : Юридический Центр Пресс, 2004. 520 с.
2. Горшков М.К., Шереги Ф.Э. Прикладная социология: Учебное пособие для вузов. М. : Центр социального прогнозирования, 2003. 312 с.
3. Добренков, В. И., Кравченко А. И. Методы социологического исследования: учебник для вузов. М. : ИНФРА-М, 2008. 767 с.
4. Панина Н. Технология социологического исследования. К.: Институт социологии НАН Украины, 1998. 276с.
5. Страусс А., Корбин Дж. Основы качественного исследования: обоснованная теория, процедуры и техники / Пер. с англ. и послесловие Т. С. Васильевой. М. : Эдиториал УРСС, 2001. 256 с.
6. Штейнберг И., Шинин Т., Ковалев Е., Левинсон А. Качественные методы. Полевые социологические исследования. СПб.: Алтейя, 2009. 352 с.

7. Якісні дослідження в соціологічних практиках: навчальний посібник. / За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. К. : Інститут соціології НАНУ, 2009. 400 с.
8. Бахновська, І. П. Асоціальна поведінка особи як суспільна проблема становлення надійної особистості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Право*, 2015. Вип. 30. Т.1. С. 10-13.

Додаткова:

1. Абруков, В. С. Количественные и качественные методы: соединяем и властвуем! / В.С. Абруков, Я. Г. Николаева // Социологические исследования. 2010. N 1. С. 142-145.
2. Ватолина, Ю.В. Метод наблюдения в социологии: на основе опыта Вальтера Бенямина. СПб.: Изд-во СПб. ун-та, 2006. 141 с.
3. Лукина, М. М. Технология интервью : учебное пособие для вузов. 2-е изд., доп. М. : Аспект Пресс, 2008. 192 с.
4. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. М. : «Добросвет», «Книжный дом «Университет», 1998. 596 с.

4. Інформаційні ресурси:

1. Garfinkel H. Studies in Ethnomethodology. URL: <http://ssr1.uchicago.edu//PRELIMS/Culture/cumisc1.html> (Last accessed: 28.11.2019).
2. Riemer F. J. Ethnography research URL : http://media.wiley.com/product_data/excerpt/95/04701810/0470181095-2.pdf (Last accessed: 28.11.2019).
3. Бондар В. С., Яковлев М. В. Мультимодальна етнографія як сучасний напрям якісних досліджень URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NaUKMA/Soc/2009_96/01_bondar_vs.pdf (Last accessed: 28.11.2019).
4. Кікалішвілі М. В. Девіантна поведінка: поняття та ознаки. *Вісник Академії адвокатури України*. 2011. Число 3. С. 109-122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2011_3_17 (Дата звернення: 22.01.2020).